

Nr 154

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fråga om befrielse från betalningsskyldighet till kronan; given Stockholms slott den 23 mars 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 mars 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan samt anför därvid följande.

Kronohemmanet 1 mantal Svansta nr 1 i Kärnbo socken, Södermanlands län, anslogs under 1600-talet såsom boställe åt borgmästaren i Mariefred. Borgmästarämbetets siste innehavare G. Lindqvist tillträdde ämbetet år 1906. Hans inkomster från bostället bestod av bl. a. hälften av boställets behållna ordinarie skogsavkastning, vartill han jämlikt då gällande skogsordning medgivits rätt av domänstyrelsen. Då Lindqvist på grund av långvarig sjukdom nödgades taga tjänstledighet, träffades år 1939

mellan honom och staden ett avtal, varigenom bestämdes bl. a. att Lindqvist tillkommande inkomster av bostället skulle från och med den 14 mars 1939 tillfalla staden, som i gengäld skulle bestrida samtliga kostnader för hållande av vikarie¹ å borgmästartjänsten. Härigenom kom staden att bl. a. uppbära hälften av skogsavkastningen från bostället.

Sedan utredning i mars 1947 verkställdes jämlikt lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, förordnade Kungl. Maj:t den 18 juli samma år att rådhusrätten i Mariefred skulle upphöra från och med den 1 januari 1948 och att staden skulle från och med sistnämnda dag i judiciellt avseende förenas med Livgedingets domsaga. Rörande den framtida dispositionen av kronohemmanet förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles meddela beslut.

Genom beslut den 28 september 1951 förordnade Kungl. Maj:t, att kronohemmanet skulle från och med den 14 mars 1952 indragas till kronan samt ställas under domänstyrelsens förvaltning.

I samband med hemmanets indragande till kronan hölls syn å detsamma. Härvid påsynades vissa brister. På talan av domänverket förpliktade Livgedingets domsagas häradsrätt i dom den 2 september 1952 Mariefreds stad att till verket utge 40 312 kronor 55 öre, varav 38 200 kronor för eftersatt nybyggnadsskyldighet å hemmanet samt 2 112 kronor 55 öre för bristande underhåll. Ifrågavarande nybyggnadsskyldighet ålåg staden jämlikt 27 kap. byggningsabalken. Av domskålen inhämtas att staden genom det med Lindqvist träffade avtalet om övertagande av hemmanet måste anses ha tillträtt detta såsom boställshavare, att Lindqvist ej fullgjort någon nybyggnadsskyldighet å hemmanet, samt att det måste anses ha ankommit på staden att i samband med dess tillträde av hemmanet reglera alla mellanhavanden med Lindqvist i fråga om nybyggnads- och underhållsskyldighet vid äventyr att staden hade att i förhållande till kronan själv svara för brister i dessa avseenden. Den staden ådömda ersättningsskyldigheten kom således att omfattas tiden alltifrån Lindqvists tillträde av hemmanet år 1906 till dagen för stadens avträdande av detsamma den 14 mars 1952. Staden anförde besvär över domen. Svea hovrätt fann i dom den 14 februari 1953, som vunnit laga kraft, ej skäl göra ändring i häradsrättens dom.

I skrivelse den 31 augusti 1954 har *Mariefreds stad* genom dess drätselkammare hemställt, att Kungl. Maj:t ville medge att den staden ådömda ersättningen å 40 312 kronor 55 öre måtte få bestridas av domänverkets från hemmanet uppsamlade, av domänstyrelsen förvaltade skogsavkastningsmedel. Skulle denna framställning icke helt vinna Kungl. Maj:ts bifall har staden hemställt, att stadens nybyggnadsskyldighet icke måtte räknas längre tillbaka än från och med stadens tillträde av hemmanet den 14 mars 1939 och att ersättningen för eftersatt nybyggnadsskyldighet till följd härav måtte bestämmas till 16 705 kronor enligt en av vederbörande domänintendent gjord beräkning.

Staden har till stöd för sin framställning åberopat bl. a. följande. I utred-

¹ Lindqvist avled den 7 december 1946 utan att ha återinträtt i tjänst.

ningen 1947 angående stadens förläggande under landsrätt hade utredningsmannen beräknat att, för det fall att kronohemmanet indrogs till kronan och staden alltså icke vidare finge uppbära inkomsten av hemmanet, staden skulle genom indelningsändringen åsamkas en årlig merutgift å ca 1 500 kronor och att staden i sådant fall borde berättigas till ersättning enligt lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. Sedermera hade det visat sig att stadens årliga förlust i anledning av landsrättsförläggningen hade kommit att bli avsevärt större än utredningsmannen förutsett. Sålunda hade denne räknat med att kommunalborgmästartjänsten skulle inrättas såsom en deltidssyssla och uppskattat den årliga utgiften härför till 3 860 kronor. Det hade emellertid visat sig nödvändigt att göra nämnda befattning till en heltidstjänst. Utgifterna för denna tjänst uppginge numera till omkring 25 000 kronor för år.

Y t t r a n d e n

Domänstyrelsen framhåller i utlåtande den 23 december 1954, att staden bör betala kronans fordran å 2 112 kronor 55 öre för bristande underhåll av hemmanet. Däremot har styrelsen intet att erinra mot att den staden ådömda ersättningen å 38 200 kronor för eftersatt nybyggnadsskyldighet täckes av skogsförsäljningsmedlen. Verkställd utredning för tiden från år 1919 till den 14 mars 1952 visar, att en behållning å 47 438 kronor föreligger å de skogsförsäljningsmedel som influtit till styrelsen från hemmanet under nämnda tid.

Kammarkollegiet finner i utlåtande den 5 september 1955 sådana omständigheter föreligga, att staden hade jämlikt 2 § lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende kunnat få ersättning för ekonomisk förlust på grund av stadens förläggande under landsrätt. Med hänsyn härtill och då statsverkets behållna andel av skogsavkastningen från hemmanet under den tid den staden ålagda nybyggnadsskyldigheten avser överstiger den ådömda ersättningen 38 200 kronor, anser ämbetsverket skäligt att staden befrias från skyldigheten att erlagga detta belopp. Däremot synes skäl ej föreligga till eftergift beträffande ersättningen å 2 112 kronor 55 öre för bristande underhåll. Ämbetsverket föreslår att stadens framställning bifalles på så sätt, att kronans domfästa fordran efterskänkes till den del ämbetsverket tillstyrkt framställningen.

Statskontoret, som avgivit utlåtande den 28 oktober 1955, avstyrker bifall till framställningen såvitt avser ersättningen för bristande underhåll å 2 112 kronor 55 öre. Då ersättningen å 38 200 kronor avseende eftersatt nybyggnadsskyldighet icke kan anses oskälig med hänsyn till den av staden uppburna avkastningen från hemmanet,¹ finner kontoret tveksamt om fordran bör efterges. Emellertid har staden på grund av landsrättsförläggningen — bl. a. genom indragningen av hemmanet till kronan — åsamkats ekonomisk förlust. Statskontoret vill därför icke motsätta sig att kronans fordran till

¹ För åren 1939—1952 tillhoppa 38 627 kronor 63 öre.

viss del efterskänkes. Ett efterskänkande bör avse den nybyggnadsskyldighet som belöper å tiden före stadens tillträde av bostället år 1939. Det belopp staden har att ersätta skulle härigenom nedsättas till 16 705 kronor. Villkor för ett dylikt efterskänkande bör bl. a. vara, att staden ålägges inbetala beloppet inom viss tid.

Departementschefen. Den ekonomiska tablå som den i ärendet rörande Mariefreds förläggande under landsrätt särskilt förordnade utredningsmannen år 1947 upprättat, utvisar att staden sannolikt skulle vunnit en obetydlig årlig besparing, om den bibehållits vid dispositionsrätten till kronohemmanet 1 mantal Svansta nr 1 efter den egna jurisdiktionens upphörande. I motsatt fall skulle staden däremot ha åsamkats en årlig utgiftsökning av i runt tal 1 500 kronor. För sådan förlust skulle staden haft rätt till kompensation enligt bestämmelserna i 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende.

Vid tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut den 18 juli 1947 om rådhusrätens upphörande var frågan om hemmanets framtida disposition föremål för särskild utredning. Staden bibehölls därför tillsvidare vid dispositionsrätten till hemmanet och någon ersättning för stadens förlust för hemmanets indragande till kronan i samband med indelningsändringen var sålunda ej aktuell. Icke heller i övrigt var det vid denna tidpunkt fråga om någon ekonomisk uppgörelse mellan kronan och staden som fordrade riksdagens medverkan.

Genom beslut den 28 september 1951 förordnade Kungl. Maj:t att hemmanet från och med den 14 mars 1952 skulle indragas till kronan.

Med bortfallet av dispositionsrätten till hemmanet åsamkades staden en förlust. Något anspråk på ersättning av kronan i anledning av beslutet har staden emellertid först gjort år 1954 i samband med begäran om efterskänkande av det ovan angivna staden ådömda skadeståndet.

Jag anser det skäligt att staden erhåller kompensation för sina ökade förvaltningskostnader efter den egna jurisdiktionens upphörande. Denna kompensation bör bestämmas i samband med ett ställningstagande till stadens begäran att bli befriad från staden ådömd betalningsskyldighet. Med hänsyn till föreliggande omständigheter har kammarkollegiet funnit skäligt att kronans hela fordran å 38 200 kronor för eftersatt nybyggnadsskyldighet efterges. Statskontoret har av samma skäl icke velat motsätta sig att staden befrias från skyldigheten att utge ersättning för eftersatt nybyggnadsskyldighet, såvitt denna belöper å tiden före stadens tillträde av hemmanet den 14 mars 1939; det belopp staden skulle ha att erlægga skulle därigenom nedsättas till 16 705 kronor.

Under förutsättning att staden avsäger sig varje anspråk på ersättning av statsmedel jämlikt lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende på grund av stadens införlivning med Livgedingets domsaga är det enligt min mening skäligt, att staden helt befrias från skyldigheten att utge ådömd ersättning av 38 200 kronor för eftersatt

nybyggnadsskyldighet. Stadsfullmäktige i Mariefred har vid sammanträde den 16 mars 1956 förklarat sig vilja bemyndiga stadens drätselkammare att å stadens vägnar avlämna en förbindelse härom.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t

att, på de villkor som ovan angivits, eftergiva domänverkets fordran om 38 200 kronor å Mariefreds stad på grund av eftersatt nybyggnadsskyldighet å förra kronohemmanet 1 mantal Svansta nr 1 i Mariefred.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlästas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Torsten Johansson